EL POU de la gallina
Revista manresana d'informació i opinió

Cultura | Oriol Pérez Treviño | Actualitzat el 15/11/2022 a les 11:16

?Estètica i ètica, a propòsit de l'artista Maurici Pla

Encara no som prou conscients de la nostra condició d'esclaus en una dictadura neoliberal com la que regula tant els nostres patrons de funcionament socioeconòmic com la manera d'instal·lar-nos davant el món i la realitat.

La Cova, de Maurici Pla

Mal faci d'escriure-ho, però el cert és que hem convertit el món i la realitat en un immensa superfície comercial on no fem res més que comprar i vendre. El llenguatge no n'és cap excepció i, davant la necessitat de dir que s'està d'acord en una qüestió, tendim a dir «t'ho compro...». L'articulista no pretén vendre absolutament res, però sí que vol exposar la constatació de com, progressivament, som més orfes de grans referències culturals i artístiques per la simple raó que hem cregut, de manera tan idiota com naïf, que l'art era també una mercaderia més del mercat. Quan això ha succeït, els *creadors* s'han llançat no pas a desenvolupar la necessitat interior que ha de regular sempre la creació artística, sinó a crear productes interessants als ulls del comprador potencial. Això ha passat en l'art, però també succeeix en el món de l'educació on els professors s'estan reconvertint en una espècie de *coach* o animador d'esplai en què no es tracta tant de fer pensar l'alumne sinó d'entretenir un jove client. És només així que podem començar a comprendre una realitat tan preocupant com és, per exemple, la desaparició d'un espai tan necessari i simbòlic com les biblioteques escolars.

Aquesta desaparició és indicativa dels nous temps post culturals on la qüestió ja no és només que els nostres adolescents desconeguin els Everests de la cultura (Homer, Dant, Shakespeare, Bach) sinó també els homes i les dones de la cultura més pròxima o local. Si això és terrible, més ho és haver de desprendre's d'aquell *dictum* dels savis que afirmaven que quan un arriba a coneixe's de veritat, difícilment no es torna a sentir mai més sol, sinó que en té prou d'incidir en el «coneix-te a tu mateix». Sòcrates, en la visita al mercat, va quedar meravellat de la quantitat de coses que existien i que no necessitava per a res. A voltes em sembla que, en una societat tan hiperconsumista i poc humanista, la veritable transformació col·lectiva s'activarà quan tots nosaltres sapiguem fer el pas de començar a buscar una nova vida d'autodescoberta personal i allunyar-nos

d'un mantra massa assentat acríticament en l'inconscient col·lectiu: «compro, aleshores existeixo». Aquesta vida d'autodescoberta ens pot fer adonar que som molt més que una edat, una nacionalitat, una professió, un càrrec o una classe social. Som també alguna cosa més que les ambicions i els odis, les passions i les mesquineses que sentim i que, al capdavall, tots tenim.

És per això que, fent una mirada ràpida a les programacions de les assignatures de secundària, ens adonem de com en nom d'un fals progressisme, basat en allò políticament correcte, ens trobem en l'acceptació acrítica d'un sistema econòmic presentat com el millor dels mons possibles. Fa pocs dies vaig tenir l'ocasió de parlar amb un excompany d'institut que acaba de fer un pas que, en bona part, em va recordar una mica el gest de l'enyorat catedràtic d'estètica José María Valverde, el qual, el 1965, va decidir plegar de la càtedra d'estètica de la Universitat de Barcelona com a protesta per l'expulsió de la càtedra d'ètica del seu mestre i amic de la Universitat de Madrid José Luís Aranguren. No hi ha estètica sense ètica i, segons l'ara exprofessor, ha necessitat fer un pas al costat per salut mental. Em comentava que no hi havia exercici més depriment que haver de fer entendre, a més d'als alumnes, als seus mateixos companys que l'art, o la necessitat d'aquest, no és una qüestió que afecti tan sols a les mal anomenades elits culturals que, ara per ara, és la manera eufemística que utilitza una determinada classe política per designar aquelles manifestacions culturals que requereixen atenció, tensió i concentració. Esforç, en definitiva. Havent exclòs de l'imaginari col·lectiu tot allò que requereixi algun d'aquests elements, anem aprofundint en aquella societat profetitzada i definida, el 1967, per Guy Debord com a «societat de l'espectacle», on tot ha de ser atractiu, comprensible i espectacular per a tots els públics, de manera que actuant així ja hem començat a dir adeu a la serena contemplació en silenci de l'obra d'art, a l'audició pura i atenta de la música?

Va haver-hi un temps on ser artista estava associat a una ètica i un compromís amb la pròpia pràctica de l'art. Conscients tots, artistes i no artistes, que la pràctica de l'art era una forma de descoberta de misteris personals, de tot allò que roman en una dimensió més enllà del pensament lògic-mental-racional, els artistes gaudien de respecte i veneració socials. Això no evitava que es produïssin les tensions pròpies entre aquell que veu, i coneix una mica més del que hi ha més enllà del món de les aparences amb la societat coetània. Un món d'aparences que en els nostres dies hem traslladat a l'altar de les veritats líquides a través de les xarxes socials. Unes xarxes socials que han fet prodigar una sèrie de benaventurats i arreplegats que, sense cap vergonya aliena i ni sentit del ridícul, s'han autoproclamat artistes. Són artistes de l'instant, del gest, de l'ego, però sobretot de la polèmica. Acompanyats d'alguns suposats teòrics de l'art, majoritàriament amb greus dèficits de coneixement profund de la història de l'art, aquests artistes semblen haver redescobert la sopa d'all.

Maurici Pla, una vida dedicada a l'art

Entotsolat amb aquests pensaments, fa uns mesos vaig conèixer, prenent un cafè en un bar de Manresa, una persona amb una vida fascinant. Tenia uns vuitanta anys, havia estat professor d'idiomes i havia viscut una llarga temporada a Dinamarca. Parlant parlant vaig saber que també era artista. M'ho va dir amb la boca petita i molt humilment, confessió que contrastava amb la fanfarroneria i la supèrbia dels *neoartistes*. Més sorprenent va ser quan va dir-me el nom: Maurici Pla, l'artista manresà que formà part d'un grup de pintors de la ciutat, conegut com a *Grup 13,* un col·lectiu reivindicat recentment per l'institut Cal Gravat. Allò fascinant de Pla, de qui només en coneixia el nom i alguna aquarel·la, s'origina, a parer meu, per una voluntat inicial: fer de la pròpia vida una autèntica obra d'art.

És un concepte que hem descartat dels nostres objectius col·lectius, arrossegats per un patró d'idees on tot sembla voler estar al servei d'una maquinària econòmica, de la qual ara comencem a veure els efectes devastadors. Cal dir-ho i deixar-ho clar: la maquinària no està al servei dels homes i les dones, sinó a l'inrevés. Cal ser conscients que s'ha iniciat el camí cap un neofeudalisme on el propòsit sembla ser voler-nos convertir en una nova classe d'esclaus que, a diferència dels esclaus d'una època, ben conscients de la seva condició, ara fins i tot n'acceptem la condició perquè ens divertim a tort i a dret sobre la base d'una vacuïtat que posa els pèls de

punta.

Va ser el gran actor, poeta i dramaturg francès Antonin Artaud (1896-1948) qui va assegurar que si ell era poeta no era per escriure poesies, sinó per viure-les. Aquesta és la sensació protogènita que experimentem davant la visió de l'obra pictòrica de Maurici Pla. No hi fa res que la seva obra es cotitzi més o menys. El que compta és que la seva pintura ens trasllada a una dimensió humana on tot sembla voler obeir a la màxima d'Artaud: haver viscut cadascun dels quadres. En les seves pintures hi ha quelcom inquietant en el traç, en el tractament cromàtic que manifesta, obertament, una experimentació i una indagació profundes en diferents estils, com ara el fauvisme, l'expressionisme o el postimpressionisme. Sense pretendre fer aquí l'anàlisi crítica de l'obra de Maurici Pla, cal assenyalar que ens trobem davant l'obra d'un artista que ha pintat cap a 3.000 peces (entre olis i aquarel·les) i ha presentat més de 200 exposicions arreu del país i del món (França, Anglaterra, Nova York?). És realment fascinant i modèlica la seva vocació i dedicació plenes a l'art, malgrat les dificultats i els contratemps, que per a ell formen part del camí i l'aprenentatge que sempre palpiten en tota obra d'art. No és d'estranyar que poetes locals com Gabriel Mora i Arana o Josep Boixet acabessin dedicant-li versos. I tot repassant ara el full de bitàcola de les meves lectures, comprovo com el dia que vaig conèixer l'artista estava rellegint *En el camí* de Jack Kerouac, on el pioner de la generació *beat* diu unes paraules que Pla ben segur em permetrà que reprodueixi pensant en ell: «Brindem pels bojos, pels inadaptats, pels rebels, pels esvalotadors, pels que no encaixen, pels que veuen les coses d'una manera diferent. No els agraden les regles i no respecten l'*statu quo*. Els pots citar, no estar d'acord amb ells, glorificar-los o vilipendiar-los. Però el que no pots fer és ignorar-los. Perquè canvien les coses. Empenyen endavant la raça humana. Mentre alguns els veuen com a bojos, nosaltres els veiem com a genis. Perquè les persones que es creuen tan boges per pensar que poden canviar el món, són les que ho fan».